

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU

Dünya Bankası Desteğiyle Yürütülecek “Türkiye Yeşil Sanayi Projesi”: Sanayi Kuruluşlarının Yeşil İnovasyon Faaliyetlerinin Desteklenmesi”

Bilgi Notu

Dünya Bankası desteğiyle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından Türkiye Yeşil Sanayi Projesi yürütülecektir. Amacı Türkiye'de sanayinin sürdürülebilir ve verimli yeşil dönüşümü desteklemek olan projenin toplam bütçesi 450 milyon ABD Doları olarak belirlenmiştir.

Projenin Gerekçesi

Yeşil dönüşüm, günümüzde artık gönüllülük esasına dayalı olmaktan çıkarak zorunluluk haline gelmiştir. İklim değişikliği ile mücadelede üretici, tüketici, sivil toplum örgütleri, iş örgütleri ve hükümetlere düşen sorumluluklar artmaktadır. Atılan somut adımların en önemlilerinden biri, küresel ısınmayı mümkünse 1,5 °C ile sınırlandırmayı hedefleyen Paris İklim Anlaşması'dır. Anlaşmaya taraf olan 196 ülke, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi doğrultusunda Ulusal Niyet Katkı Beyanlarını açıklamaktadırlar.

İklim değişikliği ile mücadelede öncü bir rol oynamak isteyen Avrupa Birliği (AB), 2019 yılında Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı (AYM) açıklamıştır. Mutabakat kapsamında AB'nin yürürlüğe koymayı planladığı en önemli politika araçlarından biri, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'dır (SKDM-Carbon Border Adjustment Mechanism). AB, bu düzenleme ile hem kendi sınırları içerisinde hem de küresel düzeydeki sera gazı emisyonlarını azaltmayı hedeflemektedir. AB'nin uygulamaya koymayı planladığı SKDM'den en fazla etkilenecek ülkelerden biri, ihracatının yaklaşık yüzde 42'sini ve ithalatının da yaklaşık yüzde 32'sini AB ile gerçekleştiren Türkiye olacaktır.

İklim değişikliğinin artan etkilerinin bilincinde olan ülkemiz Temmuz 2021'de Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nı açıklamıştır. Eylem planının genel çerçevesi; Sınırdaki Karbon Düzenlemeleri, Yeşil ve Döngüsel Ekonomi, Yeşil Finansman, Temiz, Ekonomik ve Güvenli Enerji Arzı, Sürdürülebilir Tarım, Sürdürülebilir Akıllı Ulaşım, İklim Değişikliği ile Mücadele, Diplomasi ve Bilinçlendirme faaliyetleri olarak dokuz ana başlıktan oluşmaktadır. Ülkemiz, bu plan dahilinde tüketicileri ve üreticileri bilinçlendirip motive ederek, yeşil dönüşüm sürecine uyum sağlamalarını amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra ülkeler iklim değişikliği ile mücadelede bir adım daha ileri giderek net sıfır emisyon hedeflerini ortaya koymaktadır.

Yeşil Mutabakat Eylem Planınının 2.1.9. maddesinde “Sanayinin yeşil ve döngüsel ekonomiye geçişine ve emisyon azaltımına katkıda bulunacak faaliyetlerde/projelerde mümkün olduğunca uluslararası finansman kaynaklarının ve IPA fonlarının kullanımı” eyleminin sorumluluğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına verilmiştir. Bununla birlikte İklim Şurasında alınan “Döngüsel

TÜBİTAK

ekonomi hedefleri çerçevesinde yeniden kullanım, atıkların yan ürün, alternatif hammadde olarak kullanılması ve geri dönüşüm/geri kazanım ile elde edilen ürünlerin zorunlu kullanım oranlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması ve buna dair destek mekanizmalarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.”, “Sürdürülebilir üretim ve tüketim prensipleri doğrultusunda endüstriyel emisyonların kontrolü mevzuatı kapsamındaki sektörlerin mevcut en iyi teknikler çerçevesinde düşük karbonlu üretime geçiş için yol haritaları hazırlanmalı ve uygulamalar teşvik edilmelidir.” gibi kararlar da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile TÜBİTAK ve KOSGEB’in bu projeyi gerçekleştirmesine yönelik gerekliliğe gerekçe oluşturmaktadır.

Türkiye Yeşil Sanayi Projesi Ana Bileşenleri

Projede öngörülen süre beş yıl olup proje üç bileşenden oluşmaktadır. Birinci bileşen KOSGEB, ikinci bileşen TÜBİTAK, üçüncü bileşen Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülecektir.

(a) Projenin birinci bileşeni KOSGEB tarafından yürütülecektir. Birinci bileşende KOBİ'lerin yeşil dönüşüm faaliyetlerine yönelik 250 milyon ABD Doları kredi kullanılacaktır. Söz konusu kredi ile yenilenebilir enerji, kaynak verimliliği, atık yönetimi, döngüsel ekonomi ve benzeri tematik alanlarda sanayi işletmeleri tarafından gerçekleştirilecek faaliyetler desteklenecektir.

(b) Projenin ikinci bileşeni TÜBİTAK tarafından yürütülecek olup proje bütçesi 175 milyon ABD Dolarıdır. Proje kapsamında hibe ve geri ödenebilir finansman sağlanacaktır. Bu bileşen kapsamında firmalara yeşil dönüşüm süreçlerinde yol gösterecek mentörlük faaliyetleri ve firmaların ihtiyaç duydukları teknoloji tabanlı çözümlerin geliştirilmesine yönelik Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri desteklenecektir.

Projenin hedef aldığı kesim yeşil teknoloji, ürün veya süreçlerin geliştirilmesine yönelik yeşil yenilik faaliyetlerinde bulunan Türkiye’de yerleşik özel sektör firmalarıdır. Hedef kitle KOBİ'ler, büyük firmalar ve firma konsorsiyumları (kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler dahil) olabilecektir.

(c) Projenin üçüncü bileşeni ve genel yönetimi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Üçüncü bileşen olan teknik destek bileşeni altında 25 milyon ABD Doları bütçe ile aşağıda öngörülen faaliyetler yürütülecektir.

Sanayide Yeşil Dönüşüme ilişkin ihtiyaçları analiz etmek (sektör ve teknoloji bazında); Yeşil Teknoloji Taksonomisini tanımlamak; Proje ortaklarının ve paydaşlarının kurumsal kapasitelerini geliştirmek; İmalat sanayinde ve alt sektörlerde sertifikalı yeşil dönüşüm uzmanları yetiştirerek imalat sektörünün kapasitesini geliştirmek; “Yeşil Sanayi İşletmesi” sertifikasyonuna yönelik altyapıyı tasarlamak; Sektörel düzeyde yeşil dönüşüm göstergeleri geliştirmek ve sanayinin yeşil dönüşümünü takip eden bilgi yönetim sistemi kurmak; Yeşil dönüşüm konusunda ulusal düzeyde farkındalık oluşturmak.

TÜBİTAK

Bileşen 2: “Sanayi Kuruluşlarının Yeşil İnovasyon Faaliyetlerinin Desteklenmesi”

TÜBİTAK Dünya Bankası tarafından desteklenmesi planlanan Türkiye Yeşil Sanayi Projesi’nde “**Sanayi Kuruluşlarının Yeşil İnovasyon Faaliyetlerinin Desteklenmesi**” başlıklı **Bileşen 2** kapsamında sorumludur.

Toplam bütçesi 175 milyon ABD Doları olan bileşen kapsamında Türkiye’de yerleşik sanayi firmalarının yeşil inovasyon faaliyetleri desteklenecektir. Bu bileşen kapsamında, sanayi kuruluşları ve hizmet sağlayıcılara yeşil inovasyon projelerini finanse etmeleri için hibe ve geri ödenebilir finansman sağlanacaktır.

Bileşen 2 Kapsamında Hedef Alınan Paydaşlar ve Etkileyeceği Diğer Taraflar

Projenin hedef aldığı kesim yeşil teknoloji, ürün veya süreçlerin geliştirilmesine yönelik yeşil yenilik faaliyetlerinde bulunan Türkiye’de yerleşik özel sektör firmalarıdır. Hedef kitle KOBİ’ler, büyük firmalar ve firma konsorsiyumları (kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler dahil) olabilecektir.

Projenin etkileyeceği diğer kesimler üniversite ve kamu araştırma enstitüleri, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Dünya Bankası, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Teknoloji Transfer Ofisleri yönetici şirketleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetim Kurulları’dır.

Bileşen 2 Hedefleri

Alt Bileşen 2.1. Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı

Bu alt bileşen, firmaların yeşil dönüşüm sürecinde teknoloji ve yenilik ihtiyaçlarının değerlendirilmesinin desteklenmesini hedeflemekte olup, firma düzeyinde uzman teşhisine dayalı olası çözümlerin ortaya konulmasını içerir. Daha çevre dostu olmak için iş modellerini, tedarik ve değer zincirlerini, ürün ve hizmetlerini gözden geçirmek isteyen KOBİ'lere teknik yardım sağlanacaktır. Bu, yeşil yenilik uzmanlarının firmalarla bağlantı kurmasına vurgu yapan bir yayım programı üzerinde modellenecektir. Bu yaklaşım aynı zamanda firmalara bilgi transferini destekleyecek ve yerel firmalarda teknik yenilik kapasitesini güçlendirecektir. Daha sonra ihtiyaç değerlendirmesi, sonraki alt bileşenler için yeşil inovasyon projelerini üstlenecek finansmana erişim önerileri geliştirmek için kullanılabilir ancak bu alt bileşen diğer alt bileşen destekleri için öncül şart olarak aranmayacaktır. Bu alt bileşenin yararlanıcıları, bu faaliyetten sonra yeşil inovasyon kültürüne daha iyi alışacak ve diğer bileşen altında finansman desteklerine başvuru yapmaya daha hazır olacaktır. Yeşil teknoloji bilgisinin harici "yayılmacı"dan (uzman) firmalara "yayılması" hedeflenmektedir.

Alt Bileşen 2.2 Sanayi Ar-Ge ve Yenilik Programı

Bu alt bileşen, şirketlerin yeşil Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini yürütmesine ve bu kapsamda yeni bir ürün geliştirmesine (prototipleme), mevcut bir ürünü geliştirmesine ve iyileştirmesine, ürün

TÜBİTAK

kalitesini veya standartlarını iyileştirmesine, maliyetleri azaltan yeni teknikler ve yeni teknolojiler geliştirmesine ve diğer süreç ve hizmet türlerini geliştirmesine olanak sağlayacaktır.

Yararlanıcı firmaların yeşil Ar-Ge ve yenilik projelerinin çoğunlukla Ar-Ge prototiplerinin ölçek büyütme ve demonstrasyon ile ticarileştirmenin yararına teknoloji doğrulama çalışmalarına odaklanması beklenecektir. Bu aynı zamanda daha çevreci üretime veya daha yüksek enerji ve/veya kaynak verimliliğine katkıda bulunan büyük ölçekli demonstrasyon tipi faaliyetleri de içerecektir.

Yeşil Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde bulunan Türkiye’de yerleşik KOBİ’ler, büyük firmalar veya firma konsorsiyumları (kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler dahil) bileşen kapsamında açılacak olan çağrılara başvurabileceklerdir.

Alt Bileşen 2.3: Sanayiye Ar-Ge ve Yenilik Ağları

Özel sektör, üniversite ve kamu iş birliğiyle yenilik platformları oluşturularak, ülkemizin yeşil büyümesine katkı sağlayacak katma değeri yüksek ürün veya ürün grubu geliştirilmesi amacıyla bir teknoloji ekosistemi olan Sanayiye Yönelik Ar-Ge ve Yenilik Ağları desteklenecektir. Özel sektör öncülüğünde, üniversite ve kamu iş birliğiyle ihtisaslaşmış bir Ar-Ge ve Yenilik Platformunun oluşturulması, bu platform aracılığıyla Ürünleştirme Yol Haritalarının (ÜYH) oluşturulması ve bu Ürünleştirme Yol Haritaları çerçevesinde yeşil dönüşüme yönelik ürün veya ürün grubu geliştirilmesine yönelik Ürünleştirme Programları (ÜPG) desteklenecektir.

Alt Bileşen 2.1, 2.2 ve 2.3 kapsamında çağrılar TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB) altında açılacaktır.

Alt Bileşen 2.4: TÜBİTAK Nezdinde Kapasite Oluşturma ve Teknik Yardım

Bu alt bileşen kapsamında aşağıdaki faaliyetler hedeflenmektedir.

(a) TÜBİTAK’ın işletim sistemi ve diğer paydaşlarla entegre bir izleme ve değerlendirme yazılımının geliştirilmesi; (b) ülke genelindeki şirketlere bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri; (c) uygun şirketlere, özellikle KOBİ’lere, proje tekliflerinin hazırlanması sırasında ve uygulama süreci boyunca danışmanlık desteği; (d) izleme ve değerlendirme (olası bir etki değerlendirmesi dahil); ve (e) proje sonuçlarının ve öğrenilen derslerin yaygınlaştırılması. Alt bileşen, TÜBİTAK’ın Proje Uygulama Birimi’nin (PUB) işletme maliyetlerini de karşılayacaktır.